

[acc. 177]

70001

SUID - AFRIKA

NATURELLE
EKONOMIESE KOMMISSIE

MONDELINGE GETUIENIS: VOLUME I, pp. 1-599

voor die

NATURELLE EKONOMIESE KOMMISSIE

Minutes of oral evidence before the
Native Economic Commission
Volume 1: 1930 Vryheid,
Potgietersrust, Louis Trichardt,
Pietersburg, Messina Duiwelskloof,
Barberton, Nelspruit,

SP 199667

СУД АКІЯ - SUD

НАТЭРЭЛЭ
ЭХОНОГИЙН ХОМИСЭ

БНД УЧИЛЫГЫН САЛЫМДЫРЫЛЫ

БНД УЧИЛЫГЫН

САЛЫМДЫРЫЛЫН САЛЫМДЫРЫЛЫ

Die verslag van die middag sitting van die negentiende sitting
verskyn in Band 1 bladsy 1-10

Die verslag van die oggend sitting van die negentiende sitting verskyn
in Band 3 bladsy 1471-1518.

-1-

PRIVATE AND CONFIDENTIAL.

NATIVE ECONOMIC COMMISSION.

VRYHEID, 19th of SEPTEMBER, 1930, 2.5 p.m.

NINETEENTH PUBLIC SITTING.

PRESENT:

Dr. J.B. Holloway (Chairman),	
Major R.W. Anderson,	Dr. A.W. Roberts.
Mr. F.A.W. Lucas, K.C.	Senator P.W. le Roux van Niekerk.
Mr. A.M. Mostert.	Dr. H.C.M. Fourie.

Mr. C. Faye (Secretary).

MINUTES OF EVIDENCE.

MR. JOHAN JOSEPH BIRKENSTOCK, called and examined.

THE CHAIRMAN: Are you prepared to make a statement ?-

(MR. BIRKENSTOCK): Yes, Mr. Chairman and gentlemen, I wrote a note a few days ago with reference to making a statement to this Commission, and I understood the sitting would be in camera, and I prefer that it should be so. As an introduction, I would just like to state that I was born and bred in this district, on a farm, where we have very many natives, - at least 500. I have been absent from Vryheid for twenty years. During these years of study I have spent most of my time in Europe and in America. As a South African acquainted with natives - the Zulus especially - and being a person with a leaning towards, and impressions about, the natives, I feel I ought to say something. Just two years ago I returned and took up farming again, and have been in very close touch with the natives during the last two years. During the twenty years of my absence, - I was sadly disappointed to find on my return, as a result of connection with civilization, that the native has not developed more rapidly than we find at the present time. In Europe, as well as in the States, you will find people are keenly interested in the native and the

native question. You will never have any trouble in getting an audience if you advertise a meeting. It is immaterial whether it is in Germany, Holland, Belgium, or the States. I never have. In most places where I have addressed the public in reference to the natives, I have had as many as three to ten individuals ask me to come and spend a time in their homes, or to at any rate spend an evening with them, just as a result of listening to one lecture that I gave in connection with native life. Upon my return two years ago, as I say, I was sadly disappointed to find that natives, especially those in close touch with Europeans, show, to my mind, very little progress. I might state that in the forty years of my lifetime, I have only been in court once in forty years as a witness; but in the last two years, if I may I have been there two dozen or three dozen times, it will hardly be stretching it at all, in connection with native affairs. I may state that I have been in very close touch the last two or three years with the natives. There is a mine on the farm on which I live. I do not want to single out any particular mine, as I am in close touch with four mines; but I have two farms - the one farm is right by the mine, and I have another farm thirty miles away from here. On the farm thirty miles away from here I have had no trouble whatsoever with natives. They are under the same contract.
had
I have forty males and about ten females in my employ during the year on this low veld farm, and I have not had a single occasion on which I have had trouble. Whereas on Hlobane, the farm where I am living at present, we have constant trouble, showing that where the native is in very close touch with, one may say European civilization, you have trouble. I may state, Mr. Chairman, as you know the Zulu is a peculiar native; he is not like the Bechuana, the Basuto, the

Bathlapin; he does not live in big cities or towns, as they do. He always has his kraal, and likes to cultivate round the place. This congestion that we have in most of these mines where the Zulus are simply thrown together in a kind of township certainly engenders a lot of trouble and crime, and dissatisfaction. I certainly think that is one of the principal contributing factors to the trouble we find at the present time. With reference to your paragraph No.8.(1). "General Labour Conditions"; a native need never be unemployed; there is always a chance to find employment. I have found, and I am sad to state that, in many cases the native is exploited. He may find employment, he may earn thirty shillings or two pounds, and he may be charged a rental of anywhere from fifteen shillings, and often a pound, - which is excessive. I maintain no native can work or exist and lead a decent life where he is subjected to things of that kind, in rental, rates, or some taxation where he has to pay out monthly more than 25 per cent of his income. I hardly see how a native can do it.

With reference to wages: In most respects I believe the native would make ends meet when the amount is 30/- or £2, provided he did not live in the town, or get very close to a mine, because there he does not come out on it; he does not make ends meet.

With reference to paragraph No.9, "General Economic Conditions": the point I would like to stress specially in this credit system. I think it works a burden upon the native - I would not say it is not fair to lend a native some money if he is in difficulty, the same as you would a European; but I believe if proper investigation were made one would find that the native, by the time he is recruited for a mine, and has passed through the hands of three or four men and each one

perhaps makes a few shillings out of him - or a shilling - the credit system certainly comes down very hard on him. It is a difficulty under which the native is working. I believe the native is exploited when it comes to that matter. Take for instance on mines - without singling out any particular mine, they have a labour ticket consisting of thirty white sheets - thirty days.

THE CHAIRMAN: You are referring more particularly to coal mines now ?- Yes. And twenty blue ones. If you ask the native "how many days have you worked - how many shifts?" and "when do you get your payment?", you will find he gets his payment after he has completed the fiftieth round. Now, you go perhaps to the mine and ask them, and they say "thirty days". You refer the matter to any police authorities and ask them, and they will tell you "fifty days". There are two ways of meeting the law. Of course, your labour ticket has those thirty white sheets. I may state to you, Mr. Chairman and gentlemen, that this paying a native every fiftieth day is certainly not fair, if he is still a human being and has to make his living somewhere. On the other hand, I believe the law of the land allows of a certain credit system. As a result, a new currency is introduced on these mines. Each mine has its own. You may be interested in knowing that ^{were} some of these ~~paid~~ in since yesterday - and they are not all -; fifty or sixty of these amount only to 1/-d. in silver (exhibiting discs). On most of these mines you will find, Mr. Chairman, I think I am safe in saying, 75 per cent or 85 per cent of these discs or "gillivans", as the natives call them. It is not fair. Whether the Government recognise it or not, it amounts to a hardship. It means a native gets an advance of this stuff and is not able to pay his poll tax, or his dog tax. The owner of the farm charges him 1/- a head for

dipping a beast per year; he is not able to pay for that. These are the conditions that we find on the mines, and as a result the native must develop; it is psychological; he must develop some kind of trend or criminal mind. To my mind it is not fair. On the matter of taxation, Mr. Chairman: I am in favour of taxation. I think it is nothing but right, and I believe it is a stimulus to a native to get out to work. I may just state that on one of my farms my natives, instead of being agriculturists as they used to be, do not go in for planting or sowing very much; they have developed a certain lethargy in tilling the soil. If you go down to my other farm you will find every native there is an agriculturist; he raises mealies, kaffir corn; he has cow-peas, jugo-beans, and invariably he grows quite a bit of tobacco, which he turns into cash. But you find rightclose to the mines he has developed a lethargy and does not work. When he is out of his six months' employment on the farm, he loafes; he sells a little meat and has developed a special bump for drinking kaffir-beer and things of that kind - by brewing it himself. That is the way he makes his living. He buys the kaffir-corn at the store, turns it into kaffir-beer, and sells it. That is, to his mind, the easiest way of getting money. Those are the conditions I have found in the last few years.

With reference to the education of natives, Mr. Chairman; I am heartily in favour of it. I have seen that education in every way is profitable. A native, if he is properly educated - I do not believe in some ways of educating the native - but I believe an industrial education is the best education you can give the native, or even a European. I have done a great deal to encourage the education of the native, because I know he turns out a better man as the result of such education.

With reference to crime: I would like to state that it is rife around these mines. We cannot/dodge that point; it is very common. The native has become nothing more than a criminal in many respects. He suffers from venereal diseases; he is rotten, and there is hardly a clean man or woman around some of these mines. It is a strong statement to make, but it is nevertheless a fact. I had at least a dozen last year that I had to bring ink to the doctor, and have them injected. It is nothing but venereal trouble which these natives have and it is largely contributed to around these mines. On the low veld farm one of the first things the natives asked me when I bought the place was, "Will it mean you will employ us round some of these places?" I said "No." They said, "we are quite satisfied; we do not want to work on the mines, and do not want to go there either." I can assure you, Mr. Chairman, there is a marked difference between the natives who are in very close touch with this kind of civilization and those in their natural state, where they may develop on their own lines and in a natural way.

With reference to paragraph (15) - "Masters and Servants Acts", or the "Mines and Works Act": all my natives are on a written contract. They have to serve six months - the 1st January or the 1st July. If a native's time is due on the 1st January, he comes to me on the 28th or 29th December and says "Baas, the mine does not want to release me", I write a note perhaps to the Native Commissioner, and I get a reply "he has not given a month's notice; he is already under written contract." He goes there and works several months. They place him under a second contract, which contract should precede - which should have the precedence. And if I should press the case and bring it before the magistrate, he will be sentenced. If the mine presses the case, probably the magistrate will

say, "you should have given him a month's notice." Some natives are not able to read or write. A mine will accept a native without any pass; they simply take him, and when his time is due to work for his family, for his cattle, and things of that kind, he is not to be found. I find, Mr. Chairman, it is certainly an obstacle, and would welcome any suggestions or information with reference to this matter.

I might mention another point. During the last few months, when hundreds of natives were released from those mines, they were released without any passes or papers, and you found natives walking anywhere on your farm, through your camps and so on, and when you say, "Why have you no work?", he says "Yes," and when you ask him "were you released from the mines?" he says, "Yes", he has no papers and so on. I believe, in fairness to the community, a native should, when he is released, have some papers, some way of identifying himself, so that one would know just what is what. Mr. Chairman, in conclusion I would just like to state that, so far as I am concerned, I have had considerable trouble with natives, especially on the one farm, also with male and female servants just going on their own without any papers. In Natal, of course, they are free to travel without any pass. The next thing you hear is that they are down in Durban, Maritzburg, or somewhere else, which has given quite a lot of trouble. It seems to me the native will leave his wife and children; they will not hear from him for a year or two; he evades his obligations as a result of coming into very close contact with European civilization - which is not natural to the Zulu - and that has certainly, to my mind, caused trouble and unpleasantness. You are relying upon a native perhaps for service, and they simply disappear and for two or three years perhaps you

do not hear from them. I think that is more or less all I have to say, unless there are some questions you would like to ask me before I leave.

THE CHAIRMAN: You referred to the lethargy of natives on your Hlobane farm; do not you think that may be due to the easier ways of making a living than by the hard work of farming ?- I do think that. It is easier to make a pound from selling kaffir beer than to plant mealies.

Is it possible to put any obstacle between mine natives and your farm natives with regard to that ?- The difficulty is this. Take Sundays. Unless the mine is properly fenced they sprawl about all over the farm and generally find out those kraals where there is kaffir beer or some meat, and they naturally go there for the purpose of buying it. They get it cheaper than perhaps in the beer hall or somewhere else.

Do they get the beer with greater "kick" in it ?- I do not know whether the "kick" is any better. I have heard several times they put in strong stuff, but I am not acquainted with that; I could not tell you. I have never examined it. I know kaffir beer in its natural state and on a hot day I do not think it is a bad beverage, provided it is not old.

Are your natives living close to the mine ?- I should say anywhere from half a mile to a mile and a half; they are not too close.

We saw a number of huts fairly near Hlobane yesterday ?- Yes, near the dumps.

Do they belong to the mine or to the farm ?- They belong to the farm; they do not belong to me, they belong to my brother.

MR. MOSTERT: What is the value of the blue ticket ?- That is 1/-, Sir.

And this (indicating disk) ?- 1/-.

Now tell us; a new boy comes to a mine, he requires boots, or perhaps something else, to go into the mine; can he go into a store and obtain them ?- He produces his ticket, and upon the number of his ticket he can draw the number of days he has worked; he can draw an advance ---

Before he starts ?- I am not sure of that.

But you do know that when the boy has got a number of days on his ticket he can then go to a store and obtain the value of that ticket ?- Yes.

He gets holds of these discs as change, is it not so ?-
^{ex-}
as a credit system.

He may not if he has got 20 days on his ticket, which we will say roughly is the value of £1.10.0. - 1/6d. a day ?- Yes.

He can then say "I wish to buy 5/- worth of goods, and the balance of 25/- is given in this (indicating discs); is that so ?- Yes. At the end of the month he does not get a blue farthing out.

With regard to these discs, can a native at any time go to these stores and say "Baas, I want the money?" ?- Yes.

Of course, this is cash; is not that so ?- Yes, it is supposed to be.

Are you quite sure of that ?- Yes, I am quite sure of that.

Therefore, it means, if he has any change over in the shape of these discs, that money has got to go through that store ?- Yes.

Do you know if there is any advantage taken of the boy on the day the boy leaves the mine, and he has these discs; he has got to spend that money; he is going home; has he to spend that money for anything, whether he requires it or not ?- Yes, he has no chance whatever of spending it in any other place.

MAJOR ANDERSON: He has no chance of getting the money back from the mine or the store ?- No.

MR. MOSTERT: If a boy comes to you or me, as farmers, and says "Baas, look here; this is my change; there is 6/- worth, please let me have the money", can you or I, as farmers, then take this money and go to the storekeepers - has that ever been tested ?- I do not think it has ever been tested, but I do know this, that any other person besides myself is not able to buy unless he goes to the native store.

Can you on these discs go and buy anything ?- From the native store, yes.

You do not think you can say, "Mr. so and so, there are the discs, give me the money" ?- I have never tried that.

You say the boy has the ordinary thirty-day ticket, and then he has 20 blue tickets; are those what we term "labour tickets" ?- What they term them I do not know; I could not tell you that because I have not endeavoured to single out any mine or gone into it, but I can assure you, Mr. Chairman and gentlemen, from very close touch with them, it really means fifty shifts before payment is made.

What is done on the mines of the Rand? We have what we term "labour tickets" - that is, if a boy does not do his task -- ?- I know those; I have those myself.

And there has been quite a lot of inequity - but not today. I have always looked upon it as being unnecessary to have those labour tickets, but I cannot realise that the boy who has worked 50 ~~shifts~~ days is only paid for thirty days ?- I do not say he is paid for thirty days; instead of his calendar month of thirty days he has a calendar month of fifty.

That is all right; he gets so much a shift ?--(No answer).

THE CHAIRMAN: The payment is not monthly, but after fifty

days he has worked.

MR. MOSTERT: Providing that the boy gets credit for every ticket it is quite sound business. Now, what I want to know is this, is that with an object - the fifty days? - I could not say that. My statement is this: I believe it works a burden; it means a burden upon a native^x that he is not able to live fifty days upon the little money he receives on these discs. For instance, if after working fifty days I have had credit at the stores, the Paymaster sits there, the storekeeper sits there: I am entitled to say "25". I do not handle the money. The storekeeper gets the credit which he has advanced in cash, and I get the balance. Sometimes I have no balance, and he gives me 1/- in silver for a present.

Where does the storekeeper sit when he is paid? - Right in front, in the office.

* MAJOR ANDERSON: He gets the cash without the consent of the native? - His ticket shows he has borrowed that money.

If the boy disputed the debt, what then? - I do not think he would have a chance to dispute it.

MR. MOSTERT: Where a boy has had an advance from the recruiter, surely that is deducted first? - Yes, I think so; I am not sure.

That takes precedence? - Yes, that is cash. I am not speaking about that. I am speaking specially of this system where a native boy has perhaps thirty or forty of these discs and runs away from the mine; they are a loss to him; he has no chance of recovery, but the store is protected.

Naturally, if it is 1/-, if it is lost, it is the mine who issues it which gets the profit on that? - Yes.

THE CHAIRMAN: If a boy were to go to the store with 20 days' credit - assume 30/- credit, - could he say "I only want 5/- worth of discs"? - And the rest in cash?

No; he goes to the store and only wants 5/- worth of discs in this 30/-; is that open to him then? - Yes.

THE COMMISSION ADJOURNED AT 2.37 p.m. until 9.30 tomorrow.

NATURELLE EKONOMIESE KOMMISSIE.
NATIVE ECONOMIC COMMISSION.

EERSTE OPENBARE SITTING --- FIRST PUBLIC SITTING.

POTGIETERSRUST, July 29th, 1930

PRESENT:

Dr. J. E. Holloway (Chairman).
Maj. R. W. Anderson. Mr. A. H. Mostert.
Dr. H. C. M. Fourie. Dr. A. W. Roberts.
Mr. F. A. W. Lucas K.C. Senator F. W. LeRoux van Niekerk.
Mr. C. Faye (Secretary).

MR. FRIEDRICH WILHELM NEETHLING (EXAMINED).

- I. VOORSITTER: Ek verstaan dat U hier 'n Arbeids Buro geopen het in verband met die plaatsing van U arbeidskragte?-- Ja, ons het so'n Buro hier opgerig, maar dit is nog nie in werkking nie. Ons wag nog op antwoord van die Naturelle Departement in verband met seker punte in ons Konstitusie.
2. Ek sal bly wees as U ons 'n oorsig kan gee om te wys hoe die ding in elkaar sit?-- Ek het die ontwerp Konstitusie van die Naturelle Arbeiders Buro hier; dit is in Engels en nog nie heeltemaal kompleet nie, en dit is ook moontlik dat daar seker veranderinge in aangebring sal word. Die hoofdoel is, soos in die Konstitusie verklaar word, om kooperasie te bevorder tussen die naturelle hoofmannen en die Naturelle Departement en om die verkryging van naturelle arbeiders te vergemakkelik deur die werkgewers en naturelle in direkte aanraking te bring. Dit kan deur hulp van die hoofmannen gedoen word; ons het hier met die Naturelle Raad begin en ek het met hulle in aanraking gekom deur hulp van Maj. Harris. Dit is my ondervinding, dat feitelik 85 persent van ons werkkrags onekonomies gebruik word; wat ek bedoel is dat die arbeidskragte nie alleen onekonomies gebruik word as hulle uitgehuur word, maar dat hulle ook onekonomies is vir hulle eie omgewing. Ons doel is om die naturelle eers self te kry om vir 'n vaste periode

vir/-

wir boere te werk, van een, tot twee of drie jaar. Die hoof doel is om die jong kaffertjie op te lei tot 'n bekwaam land bouer, en in ons konstitusie sal U sien, dat as 'n kaffer vir 'n tyd by U gewerk het, dan moet die baas vir wie hy gewerk het hom 'n sertifikant gee waarin gesê word dat hy bekwaam is in een of ander soort van werk, so by voorbeeld in melkery; die sertifikant sal ook se, dat hy vir 'n seker tyd vir die baas gewerk het en dat hy bekwaam is om seker werk te doen. Ons voel nou, dat ons nie die beste uit ons kaffer arbeid kry; die jong kaffertjies word nie behoorlik gebruik om later goeie arbeidskragte te word; hul het hul speeltyd en dat later begin hul bier te drink en te dans en hul verspil hul arbeidskragte en die rest van die distrik lei ook. Om die rede het ek gemeen dat dit goed sou wees as ek met die Kaffer kapteins sou spraak en hul is baje ingenseem met die idee van die Buro. . . Die Uitvoerende Komitee van die Buro sal bestaan uit twee lede van ons Boere Organisasie, twee lede van die Naturelle Raad en een lid aangestel deur die Departement van Naturelle Rake. Daar sal dus vyf lede op die Uitvoerende Komitee wees wat toegang sal he oor die Buro. Die finansies van die Buro sal geresol word deur middel van 'n "Capitation fee" wat vastgestel word. Die bedrag is tanslik klein en die fondse sal so ontwikkel word. As daar surplus fondse sal wees, dan sal ons dit op een of ander manier moet besteed, maar die bedoeling van die "Capitation fee" is allene om die Buro in werking te kry.

3. MEISTER LE ROUX VAN NIEKERK: Hoeveel is die fooi?--Die capitation fooi word hier in die Konstitusie bepaal: 2/- 1/- for reaping gangs . Ek sal U die Konstitusie later gee. "fifteen shillings per head for casual labour". Dit is vir groot kaffers wat net vir 'n tyd wil werk en

wat/o

deur die Büro gewerf is, en 10/- per jaar kontrakt; 15/- vir twee jaar kontrakt and 20/- per hoof vir kontrakte vir nie minder as 6 maande vir groot kaffers. Dit is die "Capitation fee". Dit is natuurlik baje nominaal, maar die bedoeling is nie om die fonds meer op te werk as wat nodig is om die Naturelle in staat te stel om 'n vaste Sekretaris aan te hou, en ook om ons afdeling in staat te stel om 'n vaste sekretaris aan te hou. Die Naturelle Rade het die Konstitusie van ons voor hul gehad en hul het dit in sy geheel aangeneem. Daar was nog 'n paar dinge wat die Naturelle Departement in die Konstitusie wil laat verander; dit is nou gedoen en ek verwag dat ons nou in 'n paar weke in staat sal wees om die Büro in werking te stel.

4. Meen U , dat die posisie nou beter sal wees?-- Wel, ek wil dit se. Ek vat tamelijk baje jong kaffertjies in my werk viral vir my vee boerdery wat op tamelijk groot skaal is. Ek het vir die kaffer keptains gese "ek stel nie die minste belang in daar die kaffertjes wat ek by die pad optil. Ek het die kaffertjies nodig en ek til hul op en ek breng hul na my plaas, maar as die kaffertjies by my gebreng word deur die kaffer kapteins of deur die ouers of die voogde van die kaffertjes, dan vat ek 'n persoonlik belang in hul, want ek weet waar hulle vandaan kom. Dan is daar nog 'n ander punt wat van belang is, en dit is dit. Die kaffertjies kom en werk in November en December en daarna gaan hulle weg en hul ouers of voogde kry glad niks meer van hul totdat die ploegtyd weer kom.

5. Dit is in die ploeg tyd dat U hul moet nodig het?--Ja. Ek het gese "ek sal so veel per maand betaal". Ons het 'n reel in ons konstitusie waarin ons se dat die ouers, of die voogde of die persone aan wie die kaffertjies toe behoor self kan vas stel hoe die salaris betaal sal word, of die loon in vol betaal sal word aan die kaffertjie self of dat 'n

deel aan die ouers of voogde betaal sal word. Hul is daar baie mee opgenom. Dit sal 'n groot verskil maak vir die ouers of vir die voogde; in die verlede het die kaffertjie al die geld wat hy verdien het verklaar deur allerlei dinge te koop wat hy glad nie nodig gehad het nie, en die ouers het niks van sy verdienstes gesien nie. Hul meen om die rede dat dit baie goed sal wees as 'n deel van wat die kaffertjies verdien aan die voogde of aan die ouers uitbetaal sal word. Die betaling sal deur die Sekretaris gemaak word en die Sekretaris sal die geld uitbetaal aan die ouers of die voogde wat daarop geregtig sal wees. Die geld sal op die manier deur hul gehanteer word en nie deur ons nie.

6. Word die loon in die eerste plas aan die Sekretaris van die Büro betaal?--Net alleenig as hul dit wens. As die ouers die geld nie wil he nie, dan word die kaffertjie uitbetaal, maar as die ouers dit wil he, dan word die geld maandelik aan huile uitbetaal.

7. MISTER HOSTERT: Die kaffertjies van wie U praat is wat 'n mens "apprentices" kan noem?--Ja.

8. Hoe oud moet die kaffertjies wees?--Ons het nie 'n ouerdoms bepaling nie. Ons het 'n ouerdoms bepaling net alleenig in verband met die kwessie van betaling. Ons bepaal dat jong kaffertjies tusse die leeftyd van 12 en 15 jaar van 7/6, tot 10/0 en tot 15/0 per maand sal kry. Veronderstel dat ons 'n kaffertjie van 12 jaar het; van 12 tot 15 jaar is die loon van 7/6 tot 15/-; die eerste jaar is dit 7/6; die tweede jaar 10/0 en die derde jaar 15/0 per maand.

9. In die derde jaar is die kaffertjie van 15 tot 17 jaar oud?--Ja; en dan het ons hul van 15 tot 18 jaar. Ons kan dit alleenig bepaal wanneer hy opgaaf betaal. Vir die kaffertjies van 15 tot 18 jaar bepaal ons 15/0 vir die eerste jaar, 17/6 vir die tweede jaar en 20/- vir die derde jaar. Die Konstitusie ne dit hier "after three years' service an

apprentice shall be entitled to a certificate of efficiency from his employer...."

10. VOORSITTER: En wat is die posiesie wat betref die groot kaffer?-- Ons betaal die groot kaffer 30/- per maand "for a probationary period of three months, any increments after that to be mutually agreed between the employer and the labourer". Dis moeilik om enig leon definitief vas te stel, maar ons behandel daar die posiesie in ons Konstitusie soos U sal sien.

11. MR. LUCAS: Does that mean that the employer must not pay more than 30/- during the first three months?-- No; it says that any employer is entitled to pay more than that. You have had him on probation for three months and you find that he is worth more than that; the Buro does not bind you and does not tell you that you cannot pay more. Maar ons het so baje kaffers wat net 'n skaduw is en mens voel dat hul selfs nie dertig shillings in die maand verdien nie. Maar ons maak dit 'n reg dat ons hul nie minder as 30/- in die maand sal betaal om mee te begin. Die doel is om die kaffer self vir 'n standaard te laat bekwaam. Die posiesie bestaan op die oomblik nie; op die oomblik maak ons geen verskil behalwe vir die man wat al jare by ons is en die gevolg is dat ons die goeie kaffer net so behandel as die kaffer wat van geen waarde is nie. Daar is geen standaard van bekwaamheid en dis een van ons groot moeilikhede.

12. VOORSITTER: U bepaling in U konstitusie is vir 'n minimum leon van £1:10:0?--Ja, en as U vind dat 'n kaffer niets waard is nie laat U hom loop, maar as U vind dat hy meer waard is, dan kan U hom meer betaal.

13. MEERER LUCAS: U betaal hom 30/- en sy kos?--Ja, 30/- en sy kos.

14. MEERER MOSTERT: Is die bedoeling om die kaffers te "attest"?-- Ja, ons moet 'n vorm van kontrakt skrywe; ons het die vorm nog nie uitgewerk nie. Ons wag op die Naturelle

Departement se goedkeuring en dan wil ons 'n kontraktaat vorm uitwerk om voor die Magistraat te plaas. Ons het die vorm nog nie uitgewerk nie, maar die idee is om die kaffer voor die Magistraat in te skryf vir 'n seker periode. Dan het ons ook voorschryf gemaak vir "absconding labourers". Dit is natuurlik altyd moeilik hier het ons voorschryf vir "disagreements and disputes". Dit is alles vasgele in die Konstitusie en ons probeer daar met 'n moeilike kwessie te handel.

15. VOORSITTER: U het gesprek van Naturelle Rade; dit is Rade saamgestel uit Naturelle hoofde--Rade van Kaffers?-- Ja; dit val nou onder die Naturelle Departement. Die Kapteins het 'n Raad en ek meen dat hierdie Distrik 'n Raad het wat goed werk. Maar ander distrikte het dit nog nie.

16. Dit is Rad e wat onder die Wet opgerig is?-- Ja, onder die Wet van 1923. Ons het ook voorschryf gemaak in verband met naturelle wat wegloop; die onus kom op die naturel wat wegloop. Dit is ook in die Konstitusie bepaal.

17. Die Büro het nog nie begin nie?-- Nee, nog nie, maar ek het gister aand antwoord gekry in verband met die veranderings in die Konstitusie.

18. Dit sal waarskynlik nodig wees vir die Kommissie om later, wanneer U ondervinding het, van U te hoor hoe dit werk. Op die oomblik kan U nog niks se nie, maar dit sal belangryk wees om later weer van U te hoor. U ondervinding is dat 85 per cent van die mense in die Distrik nie ekonomies geëmployeer is nie?--Dit is so.

19. Ek sal bly wees as U dit verder sal verduidelik?--My groot argument is dit. Ek spreek van 'n landbou oogpunt en ek se dat as U ingaan op doe kwessie wat die kaffer in die algemeen in elke twaalf maande van die jaar doen, wat hy voortbreng, nie net alleen vir homself, maar in die algemeen, dan sal U vind dat dit baie min is.

Selfs in die ploegtyd, wanneer hy vir homself werk op die land laat hy die meide baje van die werk doen. Ek het dit self gesien, dat mens die kaffers, die jong kaffers in 'n kring sal sien sit, terwyl die meide, die klein meide by die ploeg is. Die kaffers het nie die verantwoordelikheids gevoel om die werk te verrig vir hul familie; die meide moet ploeg; die kaffer self is van geen waarde en die gevolg is dat die land wat deur die kaffer sogenaamd bewerk word, nie ekonomiese waarde het nie. Dit het "pap" waarde vir hom, maar die ekonomiese waarde van die grond wat hy bewerk is niks nie. Daar is mense wat daarteen is wanneer ek se, dat die kaffer as 'n landbouer ontwikkel behoor te word. As die kaffer 'n produkt voortbring wat gelyk staan met die produkt wat ek voortbring, dan kan die kaffer my help om die wereld markte te kry. Ons kan hierdie jaar miskien 'n markt skep in Europa, maar wat ons moet doen is 'n markt te skep vir ons oorprodukte. Hierdie jaar sal ons miskien 'n markt kan kry vir ons oor-produkte, maar die volgende jaar sal ons miskien niks het nie om naar die markte te stuuri; of miskien sal ons hierdie jaar niks het nie om naar die markte te stuuri terwyl ons die volgende jaar miskien baje sal he. Dit is waar die kaffer ons moet help; hy kan vir ons help om ons markte te skep, vaste markte oor die hele wereld. Ek het persoonlik ervaring waar 'n vriend van my in Holland gereeld mielies uit Suid Afrika het laat kom, en saad hy het 'n order vir mielies ~~maat~~ in Duitsland gekry, en die mense was so tevrede gewees met ons nommer twee saad mielies dat die markt groter en groter geword het. Later het enorme hoeveelhede na die plek in Duitsland gegaan, maar in 1923 het ons hier 'n tekort gehad; hulle het hul saad mielies nie hier kan kry nie en ons het die markt verloor. Die kaffer het ons nie gehelp nie; sy mielies is van geen nut nie.

Maar as hy 'n surplus gehad had, dan sou hy vir ons het kan help. Wel, die gevolg was dat ons daar die markt verloor het en ons het dit tot vandag toe nog nie terug gekry. Die mense kry nou hul mielies van ander lande vandaan. My argument is dit, dat die Naturel 'n ekonomies bate gal wees, hy sal van ekonomiese waarde vir die land wees as hy vir my help om die produkte te ontwikkel. Sy mielies sal misskien nie so goed noemmer twee mielies wees nie as myne, maar hy sal my kan help deur sy produksie; maar vandag help hy nie; sy produksie beteken niks nie, en dis om die rede dat ek se dat 85 persent nie produktief is nie.

20. Hy produseer net genoeg vir sy eie bestaan?--Ja, en as hy 'n surplus produseer dan gaan hy na die Jode winkel, maar dit maak geen verskil nie; dit word op die markt gegooi.

21. U het spesiaal gevraag van jong kaffers. Is dit die ondervinding dat jong kaffers van groot waarde is op boere pleise?-- Ja; ons is van gevoelens dat jong kaffers van groot waarde is vir ons, en ons hoop dat hy metodes van werk by ons sal leer sodat hy later ook van groot waarde sal wees; dit is on die rede dat ons meen dat hy vir 'n vaste periode by ons moet bly. As ek (n jong kaffertjie kry wat net 'n jaar by my bly, dan beteken dit dat ek hom daar die eerste jaar alles moet leer; die eerste jaar het hy geen waarde vir my nie. Die volgende jaar kry hy waarde. Ek het jong kaffertjies nou wat ek drie jare gehad het. Ek kan hul vertrou om ver my te werk en om vir my te plant en land te bewerk.

Maar die vrou kaffer wat mens vir die eerste jaar kry, en selfs die tweede jaar, hy kan nog nie die werk doen en mens moet hom alles wys. Dis eers later dat hy begin te verstaan wat hy moet doen, en dit is werklik eers later dat hy van die minste nut word. Ek is daarvan oortuig dat hy kan leer. Ek het specifieke gevalle waar 'n kaffer na die eerste drie jaar van groot nut gewees is.

voordat hulle opgaaf betaal kom hulle werk om die geld wat hul nodig het te verdien, en dan sal hulle miskien nog 'n maand blyf om 'n pond of so ekstra te kry. Intusse werk die meid op die lande, en sodra as hy reken dat hy opgaaf verdien het en 'n pond ekstra dan gaan hy weg.

In wat maande is daar baje werkvolk? -- Vanaf die middel van Januarie tot Augustus, September en Oktober.

In die maande het U volop werkvolk? -- Ja.

En in die somer maande kan U hulle nie kry nie? -- Nee, in November, December, Januarie en Februarie is dit maar swaar om hulle te kry.

Kan U se op watter leeftyd ongeveer die kaffertjies uitkom om te werk? -- Dis maar moeilik om te se wat die ouerdom van 'n kaffer is, maar my beste kaffers was van 45 tot 50 en 55 jaar oud.

Het U baje kaffers wat 55 jaar oud is? -- Nee, daar is nie baje van hul; ek kan se dat die meeste wat kom so omstreng 40 jaar oud is.

Maar kaffers tot op die leeftyd van 40 -- hoe voorsien hulle in hul lewensbehoeftes? -- Hul het miskien met beeste geboer, en hul het miskien in dorpe gewerk. Mens kry maar selde 'n kaffer wat nie 'n paar beeste aanhou; as hy 22:10:0 of 23 kry, dan is hy tevreden.

Het hy nie inkomste uit sy kinders? -- Nie meer nie; die jong kaffers gebruik al die geld wat hul verdien self, en die gewoontes van die ou tye begin te verdwyn.

Wel, sal die gevolg daarvan dan nie wees nie om kaffers tot op 'n later ouerdom te laat werk? -- Ja, dit mag miskien so wees, en my indruk is dat ouer kaffers nou werk neem; ek het byvoorbeeld kaffers wat seker al by die 50 jaar oud is.

Denk U dat die ouerdom waarop jong kaffertjies nou uitkom om te werk laer is as wat dit in die ou dae was? --

Nee,

ek geloo dat dit meer of min dieselfde is wat dit in vroer dae was.

Sou hulle tien jaar gelede beeste verkoop het om opgaaf te betaal?-- Wel, ek denk so, viral hier in die buite distrikte en op die platteland in die algemeen.

Is die stelsel wat U uiteen geset het gunstig ontvanger in hierdie distrik?--Ja.

Het U die plakker stelsel hier?-- Ja.

Is dit hier sterk ontwikkel?-- Nie so sterk as in ander dele omdat die kaffers hier kan het om in lokasies te woon en om grond te huur. Hy sal liever in lokasies woon en hy sal liever in staat wees om grond te huur as om plakker te word. Dit is die algemeen gevoleens. Daar is die geval van die T.C.L. Hulle het lande hier waar kaffers op woon. Die kaffers daar gee nie om nie, want hulle kan maak net soos hulle wil.

Is hulle plakkars?-- Ja, hulle werk drie/maande in die jaar.

Waar werk hulle dan?--Hulle werk op die plaas Rondebosch. Hulle sal liewerste op daar die plaas woon as op 'n plaas waar allerlei soorte van restriksies op hulle geplaas word. Hulle wil nie op plaatse woon waar hulle onderhevig is aan restrikties. Ek persoonlik het nie plakkars nie.

U het glad geen plakkars met hul families?--Nee.

MENEER LEROUX VAN NIEKERK: Wil U hul nie he nie?--Ek wil hul nie he nie tenzy ek hul kan kry as permanente arbeidshuurders-- permanent labour tenants.

MENEER LUCAS: En as U hul 'n stuk grond kan gee om te gebruik?-- Ja, ek gee dit nou vir my kaffers wat werk.

Kan hulle ook vee daarop het?-- Nee, dan sog h y feitelik op die plaas woon en boer.

VOORSITTER: Daardie kaffer moet van sy familie weggaan om te gaan werk?-- Ja.

En hy moet die hele jaar lang weg wees van sy familie?-- Ek het gevalle waar hulle verlof gevra het om na hulle familie

te gaan.

Maar daarna werk hul die hele jaar uit?--Dit is so.

En daarna trek hul lokasie toe?--Ja.

U het nie elke jaar al die kaffers wat U nodig het nie?--Nie die hele jaar deur nie.

U meen dat hy 'n deel van die jaar werk en dan gaan hy weg?-- Nee; daar is kaffers wat baie lief is om verlof te kry, maar daar is ander kaffers wat blyf.

Sou dit denkelik wees om so'n kaffer jaar in jaar uit op die plaas te hou met 14 dae verlof per jaar?-- Ja.

En so'n kaffer het maar net 14 dae per jaar met sy familie? Wanneer 'n kaffer 'n familie het, dan blyf hy by die huis; dit is maar net kaffers wat nie families het nie wat by mense kom werk en daar lang blyf.

Met ander woorde--daar die stelsel beperk die arbeidskragte; namelik die kaffers wat 'n paar jaar getroud is kom nie by boere om op hul plaatse te werk?--Dit was altyd so gewees.

Dit is dan een van die oorsake van die tekort van arbeidskragte in die distrikte?-- Ons het nie 'n tekort aan arbeidskragte maar ons het 'n tekort omdat hul nie uitkom nie. Hul kom nie uit nie in die tyd dat ons hul spesiaal nodig het,-- dit is te se in die vier maande wanneer die boer baie besig is. Dit is eienaardig dat ons nooit 'n tekort aan meisie het; maar daar is maande wanneer ons nie so veel ander kaffers kan kry as ons wil he.

Wat vir werk doen die meisie?--Hul skoffel die lande.

MENEER MOSTERT:-- Wat betaal U?--Dit verskil; van 6d tot 1/-

Per dag?--Ja; ek betaal 6d, 9d en 1/-; dit is wat ek vir oest werk betaal; hul moet so veel sakke vol maak; ons betaal 6d per sak skoon; 1/- per sak grond boontjies.

DR. FOURIE: Gee U hul kost?-- Nee, vir kontrak werk gee ons nie/-

kost nie. Op die vlaktes hier geloo ek dat hul ook kost gee.

MENEER LEROUX VAN NIEKERK: In die meeste gevalle is dit nie so nie?-- Ek weet nie.

MENEER LUCAS: Is daar voorsiening vir opvoeding vir die kaffertjies wat werk?-- Nee, hoegensaam nie; ek het net nou 'n plan om 'n skool op die pleas op te rig vir jong kaffertjies wat daar werk. Ek het nou onderhandeling met 'n kaffer wat ek as voorman kan gebruik op die pleas en wat dan as onderwyser sal optree.

Denk U dat dit 'n gosie ding sal wees?-- Ja, ek denk dat dit baje nuttig sal wees. Om die kaffer 'n kans te gee om van waarde vir die land te wees, moet U hom op een of ander manier ontwikkel, maar die manier waarop hy nou ontwikkel word is totaal verkeerd. As hy na Johannesburg toegaan en as hy daar in aanraking kom met die verkeerde elemente wat hy daar ontmoet, dan vind ons dat sy verantwoordelikheids-sin totaal verdwyn. En wanneer 'n man sy verantwoordelikheids gevoel verloor, dan het hy geen waarde meer. As U hom die opvoeding gee wat hy nodig het om hom aan te help, dan sal hy van groter waarde wees vir die gesenskap in die algemeen.

VOORSITTER: U vind dat die tekort aan naturelle arbeid die voornaamste is geurende die maande dat U die kaffer arbeid meest nodig het?-- Dit is so.

U skryf dit toe aan die feit dat hulle na die myne gaan en dat hulle daar na die meisie gaan?-- Ja, ek meen so.

Maar in die maande gaan die kaffer meisie en vrouens uit om te werk?-- Ja, dit is ons ondervinding.

Wie gaan uit geurende die maande?-- Die klein meidjies. Die klein meisie doen die ploeg werk; die mans se dat hul terug gaan om om te ploeg, maar hulle ploeg nie; die langste dat mens hul kry om te ploeg is 'n halve dag.

Wie maak die hutte?-- Die meisie doet die meeste werk. Die

plant die pale en die gras word deur die meide gesny. Die dae toen die hutte heeltemaal deur die kaffers gemaak was is verby; vandag plant die mans die pale, maar die sny van die gras en die ander werk word heeltemaal deur die meide gedoen. Tog siet mens vandag meer mans wat skoffel werk doen as wat in die verlede die geval was; in die ou dae het ons maar selde 'n man gesien wat skoffel.

MENEER LERCOUX VAN NIEKERK: As daar bier op die land is dan sal die mans skoffel?--Ja, dit is so.

VOORSITTER: Skoffel hul met die kaffer pik?--Ja.

Hul gebruik nie mashien skoffel nie?--Nee, dit is vir hom die beste manier \neq om die werk te doen; ek het 'n kaffer wat as jong man op my plaas gekom het en wat by my gebly het; ek het hom sover gekry dat hy sy mielies agter die ploeg geplant het, maar in plaas van in drie rye te saai het hy maar net in twee rye gesaaï en daar was nie ruimte gewees vir 'n cultivator tusse die twee rye. Ek het vir hom gese dat hy my eg kan gebruik, en toe die mielies hoog gestaan het, het ek vir hom gese dat hy my eg weer kan gebruik, maar hy het gese dat hy dit nie wil doen nie. In dieselfde jaar het ek 'n pragtig oes gehad; sy oes was beter gewees as die van ander kaffers, maar nog lang nie so goed nie as \neq myne. Die volgende jaar het hy gekom en vir my eg geleen en die gevolg was gewees dat sy oes al byna so goed gewees was as myne. Hul leer snel en as hul eenmaal sien wat mens kan doen dan volg hul die voorbeeld \neq van ander mense. As die kaffer eenmaal die voorbeeld van ander mense volg en sien wat kan gedaan word, dan begin hy te denk. Die kaffer denk meestal nie wat hy doen, maar sodra mens hom kan laat voel wat hy behoor te doen, en sodra hy sien wat ander mense doen dan begin hy sy verstand te gebruik. 'n Jaar daarna het dieselfde kaffer by my gekom en vir my gese dat hy my mielies wil doen. Hy het vir my gese dat hy 'n kontrak sal vat om my mielies vir my te oes; ek het vir hom gevra of hy meen dat hy dit kan doen en hy het gese dat hy meen hy kan; hy het gese dat

die hele kontrak sal vat vir 1d per sak, maar dan moet ek kos gee vir die meide wat vir hom sal werk. Ek het dit altyd gedoen in die verlede en in ses weke het die man 2,000 sakke ge-oes en het hy 224 verdien. Ek was heeltemal tevreden. Hy het sy eie arbeiders gehuur; ek weet nie wat hy betaal het, maar dit wys dat as U eers vir hom kry om 'n seker metode te volg, dan begin hy te denk en dan gaan hy goed vooruit.

VOORSITTER: Ek sien dat U in hierdie distriktyd altyd arbeid kan kry omdat daar nie goudmyne is nie?-- Ons kan nie altyd net soveel kry as ons nodig het nie. Ek wil dit se: die landouw metodes van die kaffer is verkeerd; ek sien dit elke dag en ek herhaal, dat as ons nie vir die kaffer 'n behoorlike metode van landbouw kan leer nie, dan sal die groter deel van die noordelike Transvaal verlore raak. Hy glo daar nie in om mis op sy $\frac{1}{2}$ saai land te gebruik, en wanneer hy die land skoon maak om as saai land te gebruik dan kap hy net die bome af en laat die staan; die stomp blyf staan en hy moet altyd deur die stompe ry. Die gevolg is dat selfs met die beste wil in die wereld by die land nie behoorlik kan bewerk nie. Die land is altyd vol banke en stompes. Die mis wat hy in sy bestekraal het word jare lang daar gelaat en word nie gebruik nie. Hy sal nie mis gebruik nie; as hy vind dat die land uitgeput raak, dan gebruik hy nie mis nie, maar hy gaan verder en maar 'n ander stuk skoon op dieselfde manier wasrop hy die laaste stuk skoon gemaak het; ek het ondervinding van land waar naturelle gewoon het, en daar kan geen voorstelling wees van wat die posisie is-- die land is absolut geruineer. Vandaag is daardie land vol met slotte; daar is nie bome nie en daar is nie land nie om te bewerk; dit is totaal geruineer. Die kaffers maak hul land nooit behoorlik skoon nie. Boere wat behoorlike landbouw metodes volg kan op sulke land glad nie meer boer nie. Al die boom stompes is onder die grond, en dit is in werklikheid die manier wat hul in al hul lokasies volg. Hul ruineer die hele omgewing, want vandaag

werk hul op 'n klein stukkie grond hier en morre daar, en ooral waar hul werk doen hul resies dieselfde ding-- hul ruineer die grond. En dan kry ons hul weiveld-- die beeste het nie kans om te vreet nie en hoe kan hul verwag dat beeste onder die omstandighede behoorlik sal groei. Die beeste het nie die minste kans nie om behoorlik vet te vreet en om te kry wat hul nodig het. Ons hoor dat daar baie mense is wat ver-
kaffers klaar dat die kaffers nie genoeg grond het nie; ek verskil van daar die mense; om hul nog meer grond te gee om te ruineer sou totaal verkeerd wees; die virnaamste ding is om hul te wys hoe die grond wat hul alree s het, ekonomies te bewerk; die man wat weet hoe sy land te bewerk sal 'n beter toekoms in hierdie land het en dit sal tegelykertyd ook beter vir ons wees.
Laat ons sien wat hul gedoen het-- laat ons Blauwberg vat, 45 myl. Tien jaar gelede was dit 'n pragtig werel vir beeste dit was een van die beste dele in die land/ gewees vir beeste; vandag is dit klāar en geruineer; U kan U geen voorstelling maak wat dit kaffer op die land doen wanneer hy daar kom; hy begin dadelik al die bome af% te kap; daar is die soetdoorn bome en baie ander bome wat hoog nodig is vir die water en vir die grond-- hul ksp hul af; die bas word daar hulle gebruik, maar die bome verdwyn; Vat die plaas Fontaine; dieselfde plaas waar vyf jaar gele e die kaffers op-gekom het ; wat is die posiesie daar vandag-- klaar. Ek neem dit die kaffers nie kwalik nie: ons leer hul nie, dit is die oorsaak. Ons behoor die kaffers te leer hoe hul grond behoorlik te bewerk en te ontwikkel en ons is te blameer dat ons dit nog nie geoen het nie; ons moet vir hul leer dat hul dit of dat moet doen en dit of dat nie moet doen nie. Die plaas waar ek van gepraat het, het mooi bome en weiveld gehad; vandag is hy kaal gekap; die heel plaas is klaar -- die plass wat dik

onder bome gestaan het is vandag vlak; en daardie soort van ding gaan al die tydlang aan. Die mense wat vir meer land vir die kaffers roep behoor versigtig te wees. Ons moet daarop let dat die naturel op ekonomiese manier gebruik maak van wat hy alreeds het. Ek is daar nie op teen nie om die kaffers te laat leef hoe hul grond behoorlik te bewerk; ek sou die laaste wees om te objekteer om die kaffer behoorlik vorentoe te laat help; ek sou die laaste wees om te objekteer om die kaffer se land langs die myne te he, solang as hy sy land behoorlik bewerk, en solang as hy my land nie bedreig nie deur sy metodes; die groot gevaar skuil in die metodes wat hul nou volg.

MR. LUCAS: Who could be used to show the natives what are proper methods to be employe ?-- I am afraid I don't know. it is not for me to put forward a solution. I should like to try and do it, but I am afraid it is impossible.

One man could not do it?--No.

It must be done on a large scale?--Yes, undoubtedly. --If it has to be of any use.

HENEER MOSTERT: Dit sou 'n baie goeie ding wees as die Regering dit sou doen en as hul die kaffer se land behoorlik sou opmeet?-- Ja; wat byvoorbeeld die lokasie hier; dit is 30,000 morg; Ek wys hier op omdat ek weet wat mens hier kan doen. Ek doen meer op my plaas as wat Natal se mense op hul plaas maak; --dit is per morg doen ek meer. Ek het meer vee per morg as wat hul het; my produksie is 50 percent meer as wat hul produksie is en in droog jare is dit 100 percent meer. Ek is van oordeel dat daar 'n reel behoor te wees; hul woon in klompies; daar is die hoofstad en daar is die Induna stede; die land behoor opgemeeet te word en hul moet dan geleer word: dit is jul saai lande en dit is jul weiveld. Die grond moet beskerm word, want vanaf

September maand is die beste voedsel op my plaas in my bome. Wanneer hul vee van ellende sterf omdat hul hul plaas geruineer het, dan is my beeste vet.

VOORSITTER: U trek 'n vergelyking met Natale?--Ja, ek doen dit omdat sy land net so goed is as myne.

Hy het baje berg gronde?-- Nee, hy het nie te baje nie. Die berg word in werklikheid nie / ingemeet nie. Ek meen dat die berg 'n voordeel is. Die berg gee 'n mens meer land; en dan gee die berg mens baje water, maar hul het nie 'n enkel pan meer; daar was vroeger die kameel doorn en die Apies doorn bosse. Dit was vroeger ryk bosse gewees, maar vandag is dit absoluut kaal. Daar was vroeger ondergrondse water gewees, maar vandag kan die grond die water nie// hou nie: die verdamping is te groot.

Hul is gelukkig dat hul nog 'n paar soorte van hard bome daar het?--Hul het dit nie meer nie; die hard bome het hul uitgebrand.

Die beste kaffers in die distrik- van watter gehalte is hul?--Nee, hul is maar van baje arm gehalte.

Dieselbde as in ander dele?--Nee, ek glo dat kaffers in ander dele dikwils beter af is as wat hul hier is. In Swaziland, byvoorbeeld het die kaffers beter beeste omdat hul dikwils Afrikaner balle kry van die boere wat daar ingestrek het. Hier is die beeste maar baje swak. Beeste hier onder die kaffers is baje swakker as wat hul in ander dele is.

Wat die persoon betref en die verstand -- hoe sou U die werkkragte hier vergelyk met ander dele?-- Ek meen dat hul hier maar swak sou vergelyk; ek meen dat die kaffers selfs van Pofwane en Middleburg tamelijk intelligent is.

Maar hier is hul maar swak; Natale se kaffers en ander kaffers hier is maar swak; wat my persoonlike opinie betref lyk dit vir my soef daar 'n algemene agteruitgang is. Ek het opgegroede kaffers en ander kaffers wat vir my werk; ek het opgegroede kaffers wat al lang by my is; ek het een man wat 50 jaar oud is en sy seuns in my diens, en die ou man is baje beter en baje meer wôrd as sy kinders.

Waaraan skryf U dit toe?-- Ek meen dat toe hy opgegroei het die wereld ruimer gewees was, en verder skryf ek dit toe aan veneriese siektes; en dit is ook iets wat ek meen moet op geletword; se ert ons hier gekom het, het al die mense wat gedokter moet word by Mrs. Neethling gekom, en sy het hul allerlei soort medisyne moet gee, en dit is verbasend om te sien hoe baje kaffers by mens kom om gedokter te word wat vuilsiekte het. Ons kan natuurlik al niks vir sulke gevalle doen nie, maar dit is verbasend om te sien hoe daar die siekte versprei en toename. Dit het toegeneem selfs sedert die tyd dat ek hier gekom het; daar is kaffers in my diens wat van daar die siekte gesterf het sedert dat ek hier gekom het, daarvan is ek seker.

DR. FOURIE: Daardie plan wat U opgetrek het, U se dat die kapteins in ooreenstemming daarmee is?--Ja.

Ek veronderstel dat die groot ding is om die stambewussyn uit te bring?--Ja.

Gaan die Naturelle Departement daarmee saam?--Ja.

Is die kaffers van gevoelens dat dit die beste sal wees?--Ja.

Ken U se wat die posisie hier is, is daar baje naturelle hier wat van hul stam weg is?-- Ja, daar is baje wat hul vir jare lang nie sien nie.

Wat is die rede dat hul van hul stam weg is?-- Dit is die aantrekking dat hul van die stede en dorpe kry soos

hul reken. Die meerderheid sal nie van hier weggaan nie om vir boere in die Hoog Veld te gaan werk; as hul van hier trek, dan gaan hul na Johannesburg toe of Pretoria, of Kijberley. Daar is baie kaffers wat van hier na Kijberley getrek het.

Op die passe wat hul uitvat, word daar meestal die naam van hul kaptein of van hul stem gewys?--Ja, as hul opgaaf betaal wye hul dit.

Denk U dat dit betroubar is vir ons en dat ons kan se van watter stem hul kom?-- Nee; daar is baie kaffers wat opgaaf betaal en nie meer met hul stem te doen het nie.

Dit sou dan obetrouwbaar wees om dit as 'n feit aan te neem?--Daar is duisende wat op hul passe die naam van 'n stem het, maar wat tog glad niek met die stem te doen het nie.

Hul betaal nog opgaaf?--Ja. Waar 'n man stem erkentelik held het betaal hy opgaaf aan die stem.

Daar is geen drukking op hul nou wanneer hul van die stem weggaan?--Daar is nie 'n ekonomiese druk nie. Om te se dat daar ekonomiese druk is sou beteken dat hul nie 'n bestaan hier kan maak nie. Daar is baie wat van hier gaan om nog te gaan leer, maar wanneer hul terug kom gaan hul weer weg.

VOORSITTER: As 'n man 'n vrou hier het, dan kan mens reken dat hy nog aan die stem behoor?-- Nee, hy gee nie om nie so lang as die vrou aanteel, of dit my kinders is of nie. So lang as hy meer meisjies kan kry om later lobola te kry, gee hy nie om nie. Hy gee nie om om weg te gaan en dan later my familie weer hier te vind. So lang as hy hier 'n goed meid het om vir hom te werk is hy heeltemal tevreden.

Hy kom by my stem terug?--Ja, maar hy het nie meer die stemborige gevoelens nie; hy het nie meer die gevoelens nie wat hy behoor te he, en hy word ditwels lastig.

Sedert die Naturelle Rade hier begin het is daar groot verbetering in die opsig te bespeur. Voor die tyd was daar baje kaffers geweës wat weg van hul stamme gewoon het; hul het in ander krale of onder ander stamme gewoon, maar die Rade help baje om die stem gevoelens weer wakker te maak.

MENEER MOSTERT: Wanneer die Kaffer van hier weg gaan en hy het 'n meid en een kind en hy kom terug in drie jaar tyd en hy het drie kinders, is hy dan tevreden? -- Ja.

VOORSLITTER: Maar laat hy nie boete betaal nie deur die vader van die kinders? -- Ja, as hy boete kan kry is hy nog meer tevreden.

MENEER MOSTERT: Hy is heeltemal tevreden om die kinders te kry? -- Ja, dit is wat hy wil he.

DR. FOURIE: As U nou 'n los kaffer het en 'n stamhorige kaffer, wie van die twee sou die beste werkkrug wees? -- Die kaffer wat nie stem het nie, heg meer aan 'n mens en sal waarskynlik altyd by U blyf. Die posisie wat hom betref is dat hy nie ander huis het nie.

Ek praat van die mak kaffers? -- Ja; 'n kaffer wat nie stem het nie sal seker langer by 'n baas blyf.

MENEER LERGUX VAN NIEKENH: Boerdery in die Noordelike Transvaal het in die laaste 30 jaar groot vooruitgang gemaak, is dit nie so nie? -- Dit is so.

Dit is onder die witmans? -- Ja.

Die kaffer moet ondervind het dat die metodes van die witman van groot nut vir hulle is, en hul pas die metodes toe wanneer hul dit kan doen? -- Nee, en dit is juist wat ek nie kan verstaan nie..

U het nou die sisteem om die jong kaffers as "apprentices" te gebruik? -- Ja, dit is ons $\frac{1}{4}$ plan.

En U meen dat dit invloed op die lewe van die kaffer sal he?-- Ja, ek meen seker so.

Maar in die verlede was dit groot kaffers gewees wat by die Boere gekom het om te werk?-- Hy posiesie is dit. Die kaffers werk in periodes. Die wat van die distrikte, van die platte land kom, werk miskien twee of drie maande en dan stap hul weg en gaan by ander mense werk en dan gaan hul huistoe en die gevolg is dat ons vind dat die verantwoordelikheids gevoel van die kaffer agteruit gaan; hul gaan nie vooruit nie; hul blyf maar net 'n kort tydjie by U en by ander boere en dan trek hul; ons ondervind dat die intelligensie van die kaffer nie vooruit gaan nie.

MR. LUCAS: That is not because he is not intelligent, but because he does not stay long enough?-- Exactly; he does not stay long enough to develop that intelligence under proper supervision.

MENEER LEROUX VAN NIEKERK: Meen U dat as U 'n kaffer drie jaar lang het en as U hom in die drie jaar leer hoe te werk, en dat, as hy dan na sy lokasie terug gaan, dat hy dan meer geleer sal het?-- Ja, ek meen so. U kan self uitvind hoe dit sou werk; stel dan ^{hom} daar dat hy vir drie jaar by U moet blyf om vir hom te verbeter en dat hy dan 'n sertifikaat sal kry dat hy vir drie jaar by U gewerk het; hy sal dan werk met die doel om die sertifikaat te kry; waar hy vir werk is om sy bekwaamheids sertifikaat te kry, en hy het die gevoelens dat hy beter is as wat hy in die verlede was. Ek meen dat dit 'n baie goeie uitwerking sal he wanneer hy na sy lokasie terug gaan. Dit is my opinie.

U het nie plakkars op u plaas nie?--Nee,

Maar U het mense wat daar woon?--Ja.

U beskou die plakkars sisteem as onwenselik?--Ja.

Wat meen U dat beter vir die kaffer is, om sy 20/- per maand te verdien, of die sisteem waaronder die kaffer vir drie maande in die jaar 'n plakker is en beeste kry, maar vir die rest van die tyd vir hom self werk; U meen dat dit vir die boer oneconomies is, maar dat dit vir die kaffer wel ekonomies is?-- Vir die kaffer is dit meer ekonomies gedurende die tyd wat hy op die plaas is; hy weet dit nie, maar dit is so.

Maar vir die boer is dit nie ekonomies nie?--Nee, vir die boer is dit seker nie ekonomies nie.

VOORSITTER: Ons moet uitvind wat die posisie van die naturel op die platte land is, en ook van die naturel in die dorpe. As mens in die dorpe kom, dan hoor hul, datdie naturelle na die dorp trek omdat hul nie 'n bestaan kan maak nie op die platteland; daar is nie land vir hul nie; daar is nie genoeg land nie; hul kan nie genoeg verdien nie en om die rede trek hul na die dorpe. Ons probeer nou uit te vind wat die ware stand van sake is; kan U vir ons se hoeveel die naturel verdien op die platteland?-- Meen U wanneer hy in die lokasie is of wanneer hy 'n plakker is?

Alle twee; as 'n naturel in die lokasie en ook as 'n plakker; gestel dat die kaffer in die dorp 'n inkomste het van £50 per jaar; dit is tamelijk hoog?-- Ek meen dat mens gemiddeld kan se dat die kaffer in die dorp so omrent oor £30 per jaar maak, maar ek glo nie dat ons hoër as dit kan gaan; omrent £30 per jaar.

Wat ons wil weet is dit: Wat is die lewens standaard van die naturel as plakker of as in die lokasies, in die reserves?-- In die eerste plaas, as hy 'n plakker is, dan is daar/-

daar 'n seker sisteem wat sy baas vir hom laat volg; U sal waarskynlik in hier die distrik vind dat die plaas afgekamp is; die ene deel is vir die baas en die ander deel is vir die kaffers. Daar die kaffer het 'n groot voorsprong. Sy land word vir hom bewerk. U sal vind dat hy meer as drie maande in die jaar vir die baas moet werk; dit sal naderby vier maande in die jaar wees, want die baas ploeg vir hom. Maar dan is hy vir 8 maande in die jaar ook heeltemaal vry om vir hom self te werk.

En dan is hy gelyk met die ander kaffers?--Ja, en vir 8 maande kan hy Johannesburg, of Pretoria, of Kimberley toe gaan om geld te verdien, maar al die tyd lang weet hy dat as daar water moeilikhede is of iets anders op die plaas, dat die baas agter sy beeste moet kyk of agter ander moeilikhede moet kyk. Die moeilikheid is die moeilikheid van die eiensar want die eiensar denk dat hy nie sonder die arbeid van die kaffer kan klaar kom, en hy moet daarom voorsiening maak om op/ te pas vir die goed van die kaffer wat weg is. Dit is maar baje selde dat die oes van die kaffer misluk of dat die kaffer nie genoeg kos agterlaat vir sy familie. Die verhouding van plukker en boer het ontaard op 'n baje slechte manier. In die ou dae was die saamlewing wat plaas gevind het op die plaas baje beter as wat dit vandag is. Die naturel het die idee dat die witman nie sonder hom kan klaar kom nie en daar is baje mense wat die idee ondersteun. Daar is baje mense wat die naturel vertel dat hy as slaaf gebruik word, en ek moet se dat daardie idee wortel gevat het by baje van die naturelle. Hy het 'n soort van gevoel wat die huur kaffer nie het nie; hy het die gevoel dat hy net soveel reg op die plaas het as die eiensar, en die ongeluk is dat die boer denk dat hy nie sonder die kaffer kan klaar kom nie. Die gevolg is dat die kaffer baje doen

soos hy wil; hy begin sy werk laast in die morre, agter dit al lang lig geword het en om 4 uur hou hy weer op met te werk en stap by huistoe. Die moeilikheid is dat as 'n boer daardie mense gebruik op 'n plaas waar hy ook huurvolk het dat hul die huurvolk ook bedverf. In die verlede was die posisie heeltemal anders gewees; in die verlede het hul meer met ons moet werk as nou die geval is; ons as kinders het saam met die kaffers moet werk; jong kaffertjies het saam met ons in die velds gewerk en daar was 'n gevoelen van groter afhankelikhei en van groter saamwerking as wat nou bestaan; ekonomiese druk maak dat die gevoelens verdwyn en die kaffer meen nou buiten ien dat hy sleg behandel word.

MR. LUCAS: If you wont have families living on your farm, where are the families to live?-- With me the case is quite different; I can quite see the difficulties that may be experience in a European area where there are no native locations, but in our case, our natives working for us have their families living next door.

We want to hear everything we can about your district, but we want to hear about other districts as well; you cannot have just unmarried natives in one whole district; you can do it in the towns to a certain extent, but I put it to you that it is a bad system?--Yes, I agree with you.

MENEER LENROUX VAN NIEKERK: Die kaffer voel die ekonomiese druk ook?-- Ja. Ek het self gevalle hier gesien. Ek weet van gevalle waar die kaffer, as die jaar goed was, maar baie min beeste gehad het; maar wanneer die jaar sleg was dan het die kaffer baie meer beeste gehad-- hy het nie net allene sy eie beeste nie. As dinge sleg is in die lokasie met my oom, dan is dit 'n rede vir hom om seker van die beeste van sy oom oor te neem; ons het die psoë posisie hier veral waar boere groot stukke land het. Daar is

boere/ wat groot stukke land het waar hul nie self op woon nie en waar daar naturelle is en ons ondervinding is dat die kaffers daar die land ruineer het.

Wat meen U dat die posisie van die lokasies hier is?-- Ek reken dat tensy 'n metode uitgedenk word waaronder die naturel sy land ekonomies sal ontwikkel, in tien jare tyd dieposisie baje ernstig sal wees.

VOORSITTER: As U die kapasiteit van die witman op 100 persent stel vir landbouw doeleindes, dan neem ek aan dat U die kapasiteit van die kaffer op nie meer as 15 persent kan stel nie; meen U dat dit die kapasiteit van die naturel onderskat?-- "ee, dit sou hom nie onderskat nie. Ek meen dat as U 100 persent stel vir die witman, dat 15 persent vir die kaffer tamelijk hoog is.

VOORSITTER:

U praat hier van die goeie witman?--Nee.

Die naturelle is almal meer of min dieselfde?--Ja, hul verskil hier en daar, maar mens kan se dat oor die algemeen hul meer of min dieselfde is.

Maar daar is baje verskil tusse witman en witman?-- Dit is so, en U sal verbaasd wees as ek vir U se, dat 50 persent van die witmense in hier die streek nie produktief in hulle werk is nie.

MENIER LEROUX VAN NIEKERK: Ek se 100 persent vir die witman, maar mens eal witmans kry wat meer net 25 of 50 persent is?-- Ja, dit is so.

Maar oor die algemeen geneem is die naturelle nie meer as 15 persent nie?-- Dit is waar.

Die Naturelle Departement doen baje om die kaffer te help om hul landbouw te ontwikkel?--Ja.

En hul het hul demonstrateurs?--Ja.

Daar is omtrent 120 van die demonstratore?--Ek weet niet hoeveel daar is.

Daar is twee in hierdie distrik; het U enige kennis

van hul?--Ja; ek ken een van hul en hy is goed; wat ek van hom ondervind het kan ek se dat hy goe is.

Denk U dat dit die regte lyne is om te volg?--Ja. Die groot ding is om 'n persoon met persoonlikheid te kry vir daar die soorte van werk; ek het net die een man hier ontmoet en hy is baje daarop gestel om te leer en om alles self te sien. Die ander een het ek nog nie ontmoet nie, en ek kan niks van hom se nie.

Met betrekking tot die beeste van die kaffers; U se dat hul beeste almal van laag gehalte is?--Ja.

Maar dit sou verbeter kan word deur die invoer van beter bulle?--Nee, onder die omstandighede wat vandag bestaan sou dit dinge net slechter maak.

Wat kan dan gedoen word?--Dinge kan verbeter word deur beter agter alles te kyk en deur die beeste beter te versorg as wat nou die geval is.

Geloo U dan nie dat die Afrikaner bul die beste sal verbeter?--Nee, hy sal dit slechter maak; as ons 'n goeie bul dieselfde slechte levens toestande gee wat die kaffer vir hulle bullegee, dan sal dit die posiesie net slechter maak.

MENKER MOSTERT: U meen dat U die beste bulle in die wereld kan bring, maar as mens hom nie behoorlik behandel nie, dan sal dit glad nie help nie?--Dit is so.

MENKER LEROUX VAN NIEKERK: In die meeste ander plekke waar ons gewees was, op Zebediela, of in die Transkei, daar so hulle dat die lokasies "oer-stock" is?--Dit mag wees.

En dit word toe geskryf aan die feit dat die natuurlike lobola kry?--Ja, ek verstaan dit.

En wat is die posiesie hier?--Hul het baje vee, maar die lokasie van Natale is nie "over-stocked". As gevolg van hul metodes het hul nie daardie posiesie nie.

As hul hul metodes sou verander, dan sou hul in staat wees/-

wees om net soveel beeste aan te hou en selfs meer?--Ja,
seker, en beter beeste ook.

Hoe kan sake verbeter word; sou dit help om 'n be-
lasting op beeste te plaas?-- Nee, dit sou nie help nie.
As U 'n belasting op die beeste set, dan sou dit nie beteken
nie dat die metodes ^bebeter sou word. Hy moet opvoeding kry
om ~~die~~ ^die goed beter op te pas. 'N kaffer maks daar niks uit
nie om deur skoon luiigheid sy beeste vir twee dae lang nie
water te gee nie. Hier is twee plaatse wat hul nou verniel
duer uitkap en verdamping. Daar kan water gemaak word,
maar die kaffer sal nie die minste voorsorg maak en die
gevolg is dat hul beeste 5, 6 of 8 myl moet loop om water
te gaan kry in Hatale's lokasie. Omdat hul te lui is om
dit elke dag te doen, doen hul dit maar net elke twee dae.
Dit is een van ons moeilikhede.

MR. LUCAS: You have told us of a number of important
changes which have taken place in the customs of the
natives, for instance the children not handing over their
earnings to their parents; can you tell us of any other
changes that you have noticed in this district?--Yes; there
is one change which I have particularly noticed-- I think
the native youth has no respect for the tribal chiefs and
for his tribal customs; I think he is disrespectful in all
circumstances nowadays.

How long have you been in this district?--I have
been in this and the adjoining district for the last 15 years
And you have noticed that particular change?--Yes.

Have you noticed any other changes in their customs
or their habits; does the lobola system die out?--No; it may
be that they do not care so much about how much they are
getting/-

getting, but the system still remains.

What is this lobola mostly paid in-- in cash?--No,
goats
it is mostly paid in pigs and sheep.

And that still prevails; has the amount of lobola increased?--That I would not say; I have had cases where the lobola is only in goats.

Have you seen many cases like that?--No, not many, not among the natives here; the Shangans, of course, pay in money, but that is not done here.

Do you know of any reason why the change has taken place in the attitude of the youngsters towards the Captains and towards the influence of the Captains?-- I consider that it is an idea which the natives get from outside; to a certain extent we are finding the same kind of thing among the white people.

It is what you would call the "tydgeses"-- the spirit of the times?--Yes; latterly one finds that there is the view held by many that the children are educating the parents.
Ek denk dat dit net is omdat die kaffertjie so maklik kan weggaan en op 'n ander plek kan gaan werk, en in 'n paar jaar tyd kom hul terug as groot manne. Die moeilikheid kom hier in, dat die een jong kaffertjie die ander opsteek om uit die toom uit te spring; die gees bestaan vandag baie meer as wat vroeger die geval was en die geval is dat die ou tradisies in verval raak en dat hul nie langer met dieselfde respek opsiën na die kapteins en na die invloed van die voormanne; dit is onverantwoordelikheidsgevoel wat dit doen. Die kaffertjie maaks nie daaruit nie om vir 'n maand of twee

of drie vir U te kom werk en dan sonder die minste rede U goed in die veld te laat staan en weg te stap. Daar is nie die minste besef van verantwoordelikheid in die kaffertjie; hy stap maar net weg dorp toe en laat alles agter hom staan. Dit is een van die groot veranderings wat ek voal dat in die laaste jare pleas gevind het.

MENEER LEROUX VAN NIEKERK: Wat is die algemene loon wat kaffers hier verdien?-- Van £1 tot £2 : dit is die gemiddelde. Ek het 'n paar ekstra goeie kaffers wat 'n bietjie meer as dit verdien, maar daar is nie baie van hul nie.

Die loon wat U opnoem is met kos?--Ja, met kost.

Kan U vereniging vir ons uitvind wat die bedrag is wat die plakker op die plaas kry; se die plakker het missien tien beeste; hy kry missien drie akkers of drie morge grond. Hy het 'n huis waarin hy woon en hy het nog ander regte daarby?-- As 'n kaffer 10 beeste het....

VOORSITTER: Nee, wat is die aantal beeste wat gewoonlik aangehou word in hierdie distrik en wat ander voorregte kry die plakker in hierdie distrik, en wat is die gemiddelde hoeveelheid grond en wat is die loon wat 'n plakker kry?-- Ek sal nagaan en vir U laat weet; ek denk ons sal dit vir U kan laat weet. Ons het groot boere hier wat ook plakkars het; ek meen dat die allermilste wat so'n plakker vir 'n boer kost van £3 tot £4 per maand is. Ek het baie syfers gesien; en weet U wat dit boere in die Vrystaat kost om 'n plakker aan te hou -- dit kost tot op £10 per maand. Dit is wat ek van my broer hoor wat in die Departement is.

MR.LUCAS: Is that because the land there is very valuable?--My brother is in the Economic Division and he has made a survey of 95 farms and the least he could come to was £5:10:0. Circumstances there, of course, are very

different from what they are here. Mens moet reken ,byvoorbeeld wat weiveld kan dra; mens moet uitreken vir hoeveel hy wei-veld kan huur; in die Vry Staat vra hul 3/- en 4/- per M^d/kop, terwyl die prys hier 3d per kop is; dit is wat hul hier aan die T.C.L. betaal; boere kan hier uitstekende weiveld huur vir 3d per kop; op die basis moet ons ons weiveld be-reken. Daar kom nog ander dinge by wat in aanmerking geneem moet word; maar as ons ons weivel op 1/- sou set, dan sou dit te hoog wees.

DR. ROBERTS: How long has this excellent system of your Labour Bureau been in existence?--We have only just started on it; I have attended three native pitsos now. It was about nine months ago when I attended the first native Pitso and put this scheme up before the Chiefs. The system has not come into force yet; we are still waiting on the Native Affairs Department to let us have their sanction and we expect to have that within a week.

So you cannot say whether there is any change in regard to the matters which you propose dealing with?--No.

You have had a very long experience of this part of the country; what changes in service have you found; you pay now from £1 to £2; now thirty or forty years ago, what would have been the wages then?-- Not more than ~~one~~ £1 and in those days you would have paid in kind-- you would have given a native a haiger.

So 30 years ago it would have been about £1, is that what I understand you to say?--Yes, for an ordinary adult native it would have been something like that.

And since that time his wages have been doubled?--No, I do not think so; I think the wages to a certain extent have remained unchanged. Let us take the last 15 years since when I

have/-

have had farming experience. Our experience is that in the last 15 years there has been very little change; it is only since the native has become far more independent than he used to be that we are probably doing more to get him to come out to take service. But you will also find that in bad times when his crops may possibly not be too good and when he does not have as much as in good times, that the same boy whom you pay £2 to to-day, will come out for £1.

Would you say that his demands have not increased in the same ratio with his requirements and necessities?--I think his requirements have probably increased, because years ago you would probably find that most of the natives in the locations never wore clothes whereas most of them are wearing clothes now, including the piccanins. It is really the ambition of every little piccanin to go and earn a few shillings so that he may buy a "broek" and a shirt.

May not that be the reason why if he is not willing to go out for little money?-- Yes, that may be one reason; they want to buy little nick-nacks for themselves nowadays.

You do not think that that might be the chief reason why young boys will not give up their money?--It may be one of the chief reasons.

MR. LUCAS: Can you suggest other reasons?--Probably they want to get things for themselves which they never wanted before. They want something to play with; it is certainly their feeling that they want to get something more than what they are getting at their homes.

DR. ROBERTS: You really think that there is a lack of respect as compared with the past?-- Yes, I am quite sure about it; there undoubtedly is.

Does that apply to the farms alone, because that is not the experience on the mines?-- I am speaking of the youths. The youth has a disrespect for his parents and for his tribal

traditions, and you will find that he has not the same respect for his master as he used to have in the past Of course, previously he had to show his respect. His father, ~~and~~ his parent or his guardian knew that he was working for you, but nowadays the parents do not know anything about him; they do not even know where he is in many cases, and it does not matter to them whether he works for you to-day and for someone else to-morrow and for someone else the day after. There is a desire among a lot of these youths to get away from their own people ,and they get away to the towns which attract them.

But is not that spirit natural in the development of any people; you get the same kind of thing among the whites as well?--I dare say you know more about that than I do; I can only give you my impressions and nowadays it seems that there is a feeling that the children are educating the parents instead of the parents educating the children. We have heard it said that that is the case with our own people as well, and no doubt it is so.

It has been said over and over again that the native has no aptitude at all for agriculture and that that is one of the reasons why he goes down to the towns; do you think that that is so?-- I am not prepared to say that he has no aptitude, but I think it is the feeling ,which one comes across everywhere nowadays: he does not see any direct benefits; he cannot see the direct benefits which are to be derived out of education . What I mean by that is this: he wants hard cash, or whatever you care to put down, and he

cannot/-

cannot, like so many of us appreciate any work which does not provide him with hard cash. You will find a European clearing off a farm because he cannot make a living there, as he thinks, and he will enter somebody's else's service. And the same applies to the natives as well. And it is so particularly with the youths. Under native custom everything in the State belongs to the parents or to the guardians or to the elder brother and the piccanins get very little of anything. They get hardly anything. They do not derive any direct benefit. Probably they make quite a good living and there is no direct inducement to them to stay.

MAJOR ANDERSON: Is the advance system of wages very much in vogue here-- making advances on wages before they start work?--It happens very often. But you only do that with boys you know. Take hut taxes; I pay all my boys' hut taxes and very often you find that some boy wants a couple of pounds and you advance him the money.

Do you ever lose it?--Very seldom; I do not know why, but they regard it as a sort of debt of honour. I have rarely had a case where you have advance money to a native where he leaves your service before he has repaid that money. I should just like to say that this native question seems to become more and more intertwined with the whole of our European problem and that is why I think we should give more thought than we do to the native side of our problems.

page 39 follows.

1.

ALEXANDER GILBERTSON, examined:-

CHAIRMAN: You are a farmer, Mr. Gilbertson, and you live at Oorlogsfontein ?- Yes.

And you are the Manager of the Mutual Tin Mine ?- That is so.

You have no doubt seen the terms of reference of this Commission ?- I gather generally what they are.

They deal generally with every aspect of native life which this Commission has been instructed to inquire into ?- A suggestion was made by a responsible party in this Dorp that I should appear before you to give evidence and that is really why I am here. I made one or two notes while Mr. Neethling was giving evidence. He was questioned with regard to what had to become of natives who had to keep families and work on the farms. In the first place, I may say that I did not agree with everything that Mr. Neethling said. I may say that I do not keep native tenants at all because I find that you cannot farm and allow natives to come and work for themselves on the same area of ground. If you favour having ninety-day tenants only, well the only way in which you can do it successfully is to farm them off or to have a separate farm for them. But I do not know that even that would answer the purpose. The theory is that if you start farming and have more ground than you can use yourself you must turn the remaining ground to useful account. That really only is an excuse, but where you are in a position to use the whole of the area, there is no room for the labour tenant at all. On the other hand, if you reach